

Nr 182.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till utbildningskurs för sysselsättnings- och arbetsterapeuter; given Stockholms slott den 10 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG, KOCK.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, chefen för finansdepartementet samt t. f. chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Quensel anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om *bidrag till utbildningskurs för sysselsättnings- och arbetsterapeuter* samt anför.

I skrivelse den 18 februari 1948 har *Stockholms stads sjukhusdirektion* hemställt om statsbidrag till en utbildningskurs för sysselsättnings- och arbetsterapeuter.

I sin skrivelse framhåller sjukhusdirektionen inledningsvis, att sysselsättnings- och arbetsterapiens stora betydelse som komplement till den *Bihang till riksdagens protokoll 1947. 1 saml. Nr 182.*

medicinska vården vitsordats från många håll. Direktionen hänvisar härvid särskilt till de uttalanden därom, som gjorts av kommittén för partiellt arbetsföra och statens sjukhusutredning av år 1943 i deras den 3 juli 1947 gemensamt avgivna betänkande med utredningar och förslag angående syster- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter m. m. (SOU 1947: 44).

Ifrågavarande behandlingsform representerade enligt sjukhusdirektionen en av de många sociala uppgifter, som ännu icke fått en tillfredsställande lösning. Den väsentligaste orsaken härtill syntes vara brist på för verksamhetens ledande kompetent personal, d. v. s. utbildade arbetsterapeuter. För lösande av utbildningsfrågan hade i förutnämnda betänkande framlagts förslag till anordnande av ett statligt arbetsterapeutinstitut i anslutning till Slöjdföreningens skola i Göteborg.

Utbildningen skulle enligt detta förslag vara tvåårig, därvid varje läsår skulle omfatta 32 veckor. Av den sammanlagda utbildningstiden om 64 veckor beräknades cirka 50 veckor (1 500 lektionstimmar) till undervisning och övning i teckning, målning, konsthantverk, slöjd m. m. samt återstående 14 veckor (400 lektionstimmar) till social-medicinsk utbildning. Utbildningen skulle kompletteras med en nio månaders assistenttjänstgöring på sjukhus eller vårdanstalt, där terapeut funnes. Beträffande inträdesfordringarna till utbildningskursen förordades bl. a., att sökande skulle äga normalskolekompetens eller realexamen eller två kurser vid folkhögskola eller därmed jämförliga kunskaper.

Tillsynen över utbildade och utövande arbetsterapeuter skulle enligt kommittéernas förslag handhas av medicinalstyrelsen, vilken skulle ha att utfärda legitimation för dem, som med goda vitsord genomgått den föreskrivna utbildningen. Styrelsen skulle även kunna medgiva dispens för personer, som utan att ha genomgått den föreskrivna utbildningen likväl styrkte sig äga kompetens och lämplighet att verka som terapeuter.

Sjukhusdirektionen framhåller härefter att den föreslagna terapeututbildningen, även om densamma komme till stånd genom beslut av 1948 års riksdag, icke bleve tillräcklig för att tillgodose behovet av terapeuter vid huvudstadens sjukvårdsanstalter. Särskild terapeututbildning för stadens behov hade därför ifrågasatts.

Rörande de närmare skälen för anordnandet av den föreslagna kursen samt densammans uppläggning anför direktionen.

Under förutsättning att kommittéernas förslag godkännes av 1948 års riksdag skulle sannolikt den första årskursen terapeuter kunna var färdigutbildad vid 1952 års ingång. På grund av det begränsade utrymmet vid skolan kunna icke mer än 20 elever antagas i varje årskurs. Det torde kunna förväntas, att av dessa allenast ett fåtal komma att söka sin verksamhet vid huvudstadens sjukhus.

Då Stockholms stads sjukhusdirektion icke ansett det vara försvarligt att under så lång tid låta anstå med arbetsterapiens utbyggnad vid stadens sjukhus och anstalter, har direktionen i skrivelse till Stockholms stadsfullmäktige framlagt en preliminär plan för verksamheten samt för möjliggörande av verksamhetens igångsättande redan under år 1948 föreslagit anordnande av en i stadens egen regi bedriven »snabbutbildning» av arbetsterapeuter. Kursplanen har utarbetats i samråd med vederbörande i medicinalstyrelsen och därvid givits en sådan utformning, att de vid kursen utbildade terapeuterna kunna erhålla föreslagen legitimation av styrelsen. Genom att inträdesfordringarna satts avsevärt högre än vad föreslagits för den statliga utbildningskursen förutsattes, att utbildningen kan koncentreras till meddelande av undervisning i social-medicinska ämnen samt praktisk utbildning under cirka 10 månader. Den utbildning som ligger på det tekniska planet måste då vara helt undanjord, d. v. s. eleverna måste i allmänhet äga sådana tekniska färdigheter, som krävas av en vid det statliga institutet utbildad terapeut. Elevantalet beräknas till 22.

Av handlingar, som bifogats sjukhusdirektionens skrivelse, framgår beträffande den planerade kursen ytterligare, att man för tillträde till kursen avsett att uppställa kravet att eleven förbunde sig att, om staden så påfordrade, efter genomgången utbildning tjänstgöra minst tre år vid någon av stadens anstalter. Kursen, som skulle börja under våren 1948, avsåges omfatta dels socialmedicinsk undervisning under tillhoppa 350 timmar med förläggning till södersjukhuset och dels praktiktjänstgöring vid olika sjukhus. Under deltagandet i kursen skulle elev erhålla fri bostad eller bostadsersättning med 50 kronor per månad, fri kost, värderad till 85 kronor per månad, samt eleversättning med 30 kronor under var och en av kursens första fem månader och 50 kronor en var av återstående fem månader.

Beträffande kostnaderna för kursens genomförande anför sjukhusdirektionen följande.

Av direktionen verkställda kostnadsberäkningar, delvis justerade av stadens centrala finansmyndighet, framgår, att undervisningskostnaderna uppgå till 21 000 kronor eller 954 kronor per elev. Den till varje elev utgående ersättningen under hela utbildningstiden (bostadsersättning, fri kost och elevarvode) har beräknats till 1 750 kronor. Enligt kursplanen torde den teoretiska undervisningen omfatta cirka 20 procent av kurstiden (350 timmar av 1 850). Under den återstående kurstiden kommer eleverna genom sin praktiska tjänstgöring vid stadens olika sjukhus att utföra en viss arbetsinsats för staden. Då administrationskostnaden motsvarar 954 kronor per elev, framkommer från här angivna utgångspunkter en kostnad av i runt tal 1 300 kronor per elev eller för 22 elever totalt 28 600 kronor, som icke motsvaras av någon arbetsinsats till förmån för staden.

I anslutning till dessa beräkningar hemställer sjukhusdirektionen om statsbidrag med 28 600 kronor till kostnaderna för kursens anordnande. Härvid åberopar direktionen, att de förutnämnda båda statliga kommittéerna i sitt betänkande utgått från att utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter vore en statlig angelägenhet samt att kostnaderna därför

borde bestridas av statsmedel. Härjämte hade förutsatts att eleverna vid den genom statens försorg anordnade utbildningen skulle kunna påräkna stipendier enligt samma grunder som gällde för elever vid vissa godkända yrkesutbildningsanstalter. Värdefulla erfarenheter för planerandet av driften av ett statligt arbetsterapeutinstitut skulle vinnas genom den av staden anordnade kursen. Sjukhusdirektionen anför härom.

Kurser av liknande slag ha tidigare icke varit anordnade inom landet. Erfarenheter från utlandet, där verksamhet på området redan framgångsrikt bedrivits, inhämtas och göras tillämpbara på de inom landet rådande förhållandena inom sjukvårds- och utbildningsväsendet. Den på kursens genomförande baserade arbetsterapiorganisationen vid sjukhus och anstalter får av naturliga skäl till att börja med karaktär av en försöksverksamhet. De därvid förvärvade erfarenheterna kunna säkerligen berika kunskapen om arbetsterapiverksamhetens framtida lämpliga bedrivande vid sjukhus och anstalter och få betydelse för landet i dess helhet.

Av de vid sjukhusdirektionens skrivelse fogade handlingarna framgår, att direktionen i framställning till Stockholms stadsfullmäktige den 14 januari 1948 angående ifrågavarande kurs utgått från att statsbidrag skulle begäras med allenast hälften av undervisningskostnaderna eller 10 500 kronor.

Av de 22 eleverna i kursen avsåges enligt vad sjukhusdirektionen vidare anför 14 komma att få sin framtida verksamhet förlagd till direktionen underställda sjukhus och anstalter, 3 till stadens fattigvårdsnämnd underlydande anstalter, 2 till karolinska sjukhuset och 3 till anstalter under Stockholms läns landsting. Karolinska sjukhusets direktion och landstinget hade framställt önskemål att få sända angivna antal elever till kursen.

Över sjukhusdirektionens framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av medicinalstyrelsen och statskontoret.

Medicinalstyrelsen framhåller, att det kunde synas tveksamt om statsbidrag borde beviljas till den föreslagna kursen, enär statsmakterna ännu icke tagit ställning till de föreliggande kommittéförslagen. De föreslagna fordringarna för inträde vid kursen syntes emellertid ställa garanti för att de terapeuter, som genomginge kursen, med avseende på yrkesskicklighet och psykologisk-pedagogisk kunskap bleve likvärdiga med dem, som kunde komma att utbildas i statlig regi. Kursen vore vidare ägnad att på kort tid ställa terapeuter till förfogande för vissa trängande behov samt kunde därutöver tänkas ge erfarenheter av värde för utbildningen av terapeuter eller — som styrelsen anser att dessa borde benämnas — instruktörer. Mot kursplanen vore i stort sett intet att erinra. Då eleverna skäligen syntes böra jämföras med sista årets elever i sjuksköterskeskolorna borde någon reduktion av elevsättningen under kursens första del icke ske. Styrelsen tillstyrkte att statsbidrag utginge med hälften av kostnaderna för kursen dock med högst 10 500 kronor.

Statskontoret erinrar om sina i remissyttrandet över kommittéförlagen uttalade betänkligheter mot att vid nuvarande rekryteringssvårigheter inrätta nya befattningshavargrupper vid sjukhusen. Därest emellertid utbildning av personal för terapeut- och sysselsättningsverksamhet vid sjukhusen komme att i enlighet med föreliggande kommittéförlag på statens bekostnad igångsättas, ville statskontoret icke motsätta sig, att Stockholms stad redan nu erhöle bidrag av statsmedel till en utbildningskurs för terapeuter. För en dylik åtgärd syntes jämväl kunna anföras, att det kunde tjäna till ledning för statsmakterna vid frågans fortsatta behandling, om någon erfarenhet dessförinnan kunnat vinnas av dylik verksamhet. Ur skilda synpunkter — icke minst principiella — borde emellertid statens bidrag ej utgå med hela kostnaden för utbildningskursen. Statskontoret kunde för sin del icke förorda bidrag till högre belopp än vad sjukhusdirektionen ursprungligen tänkt sig, nämligen med omkring hälften av sagda kostnader eller sålunda 10 500 kronor. För ändamålet syntes särskilt anslag böra äskas av riksdagen.

Departementschefen. Vad angår det i ärendet omförmälda gemensamma betänkandet av kommittén för partiellt arbetsföra och statens sjukhusutredning av år 1943 vill jag nämna, att det vid den preliminära behandlingen av betänkandet inom inrikesdepartementet icke befunnits lämpligt att till innevarande års riksdag framlägga förslag om genomförande av en utvidgad sysselsättnings- och arbetsterapi vid sjukhus och vårdanstalter samt av terapeututbildning enligt av kommittéerna förordade riktlinjer. Den närmaste anledningen härtill är, att frågan om sysselsättnings- och arbetsterapi vid sinnessjukhusen, vilka representera en betydande del av behovet av denna vårdform, icke behandlats i betänkandet. Förslag i detta hänseende kommer att framläggas särskilt av sjukhusutredningen. Först sedan så skett föreligga förutsättningar att bedöma verksamhetens hela omfattning och därav följande kostnader och krav på personal. Framhållas må vidare — såsom ock påpekats i ett flertal över kommittéförlagen avgivna yttranden — att rådande rekryteringssvårigheter beträffande sjukvårdspersonal mana till försiktighet vid utbyggande av nya vårdformer.

Även om av nu anförda skäl en avvaktande hållning kan anses motiverad i fråga om en mera allmän utbyggnad av sysselsättnings- och arbetsterapien inom landet, finner jag dock ur flera synpunkter lämpligt att på sätt föreslagits en utbildningskurs för blivande terapeuter anordnas av Stockholms stad med början redan innevarande år. Oaktat den planerade kursen avses bli åtskilligt förkortad i förhållande till de av kommittéerna föreslagna, torde de erfarenheter som därvid vinnas bli av stort värde för bedömandet av den lämpligaste formen för terapeututbildning. Sedan de utbildade sysselsättnings- och arbetsterapeuterna utplacerats på sjukhus och andra vårdanstalter böra härjämte nyttiga rön kunna påräknas beträffande ifråga-

varande vårdforms praktiska utformning. Icke minst värdefullt synes mig vara, att den föreslagna utbildningen närmast tar sikte på terapeuter för kroppssjukhusen, där erfarenhet av sysselsättnings- och arbetsterapi under specialutbildad personals ledning i stor utsträckning saknas inom landet.

Dessa fördelar synas mig vara så stora att bidrag av statsmedel bör utgå till den av Stockholms stad planerade utbildningskursen. Då de utbildade terapeuterna till övervägande del avses för staden tillhöriga sjukhus och andra anstalter, är jag emellertid icke beredd förorda bidrag med högre belopp än som ursprungligen ifrågasatts av sjukhusdirektionen vid framställning till stadsfullmäktige i ärendet eller med 10 500 kronor, utgörande hälften av undervisningskostnaderna.

Som villkor för bidragets utgående torde böra ställas att, såsom ock förutsatts, tillfälle beredes direktionen för karolinska sjukhuset och Stockholms läns landsting att disponera två resp. tre platser vid kursen. Jag förutsätter härvid att särskilda kostnader för utbildningen av staden icke debiteras för de elever, som av direktionen för karolinska sjukhuset hänvisas till kursen. Kostnaden för bostadsersättning, fri kost och elevsättning torde däremot böra gäldas av direktionen från vederbörande anslag till verksamheten vid karolinska sjukhuset resp. serafimerlasarettet.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1948/49 under elfte huvudtiteln till *Bidrag till utbildningskurs för sysselsättnings- och arbetsterapeuter* anvisa ett anslag av kronor 10 500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Söderqvist.